

کتابخانه اسکندریه

پاتنه آبدرزاده^۱

فراگیر است به نحوی که بتواند به عنوان مرکز دانش اندوزی شهرت گذشته خود را بازیابد.

پژوهندگان علاوه بر دسترسی به خدمات و منابع کتابخانه اسکندریه، به خدمات دیگر کتابخانه‌های پژوهشی جهان نیز دسترسی خواهند داشت.

کتابخانه جدید

این کتابخانه در ۱۶ اکتبر ۲۰۰۲ افتتاح شد. از کتابخانه جدید و قدیم اسکندریه به عنوان مرکز اطلاعات و شناخت تمدن‌ها، پنجره‌ای از دنیا به مصر و از مصر به دنیا نام برده‌اند.

معماری - نمادها

کتابخانه اسکندریه یک مجموعه فرهنگی است که افزون بر کتابخانه شامل بخش‌های زیر نیز می‌شود:

- مرکز همایش‌های داخلی کتابخانه (شامل ۲۵۰۰ صندلی)

- گنبد آسمان نما؛

- چهار موزه که شامل موزه باستان، موزه علوم، موزه خوشنویسی و موزه نسخ خطی می‌شود؛

- سالن‌های نمایشگاه‌های فصلی؛

- ۳ سالن مختص مجمع داخلی کتابخانه؛

- مدرسه بین‌المللی علوم اطلاع‌رسانی که به وسیله

در اوایل قرن سوم پیش از میلاد، شهر باستانی اسکندریه یکی از باشکوه‌ترین شهرهای دنیا بود. پس از مرگ الکساندر اول، سلسله بطلمیوس به روی کار آمد. هدف شاهان آن سلسله این بود که اسکندریه به مرکز علوم و هنر، ادبیات و فلسفه تبدیل شود. بدین منظور آنها مجموعه‌ای در شهر اسکندریه تأسیس کردند که در آن بزرگ‌ترین متفکران و دانشمندان عصر مشغول به کار شدند. کتابخانه نیز قسمتی از این مجموعه بود که بیشتر به آکادمی علوم و هنر شباهت داشت و شامل تالارهای تحقیق، باغی از گیاهان، باغ وحش، سالن تشریح، رصدخانه و سالن غذاخوری بود. کتابخانه اسکندریه مشهورترین کتابخانه عمومی عهد باستان شناخته شده است.

طرح کتابخانه جدید

شهر اسکندریه که محل تقاطع شرق و غرب است با تأسیس کتابخانه عظیمی به نام "کتابخانه اسکندریه" افتخار گذشته را بازیافته است. بازآفرینی کتابخانه اسکندریه یکی از برنامه‌های اصلی بین‌المللی در "دهه توسعه فرهنگی" است که به ابتکار یونسکو اعلام شد. یونسکو با همکاری در برنامه توسعه سازمان ملل و مقامات مسئول مصر کوشیده است هزینه این طرح را تأمین کند. هدف از تأسیس این کتابخانه ایجاد جایگاهی

۱. دانشجوی دکترای زبان فرانسه و کارشناس روابط بین‌الملل سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران

یک پل به دانشگاه اسکندریه متصل می‌شود؛

— کافه تریا؛ و

— کتابفروشی.

معماری داخلی کتابخانه

این کتابخانه دارای بزرگ‌ترین سالن کتابخوانی جهان با وسعت ۲۰۰۰۰ مترمربع است که در هنگام حادثه آتش‌سوزی به سه قسمت جدا می‌شود. این ساختمان ۱۱ طبقه است، ۴ طبقه آن زیر دریا و ۷ طبقه آن بالاتر از سطح دریاست.

بامی از شیشه و آلومینیوم نور غیرمستقیم را به داخل منتقل می‌کند تا سبب آزار خواننده نشود و همچنین اسناد و مدارک از تابش مستقیم آفتاب حفاظت شوند. این خمیدگی دید بسیار خوبی رو به دریا دارد.

نمادها

— بام از صفحات خورشیدی هندسی تشکیل می‌شود که می‌تواند نور غیرمستقیم را به داخل منتقل کند.

— ورودی بام به شکل چشم بادامی همانند چشمان مصریان قدیم هستند.

— فیلترهای رنگی در بام به چشم می‌خورد که رنگ آبی نشانه دریا و آسمان و رنگ سبز نشانه گیاه است.

— ۶۶ کلون داخلی که به شکل نیلوفر آبی طراحی شده‌اند.

معماری خارجی کتابخانه

در معماری کتابخانه اسکندریه طرح خاصی اعمال شده است. این کتابخانه به شکل لوح (دیسک) ناتمام متمایل به سمت دریا دارای قطری معادل ۱۶۰ متر است که بالای آن از یک زاویه قطع شده است. فرم زاویه‌دار بام برای جلوگیری از اثرات سوء ذرات آب دریا و امکان استفاده از نور طبیعی در طبقات بالاست. نمای ساختمان از سنگ گرانیت است که به خطوط زیبای الفباهای گوناگون مزین است. فضای کتابخانه اصلی که نیمی از طرح مدور را در بر می‌گیرد، در هر طبقه دارای ایوان‌های سربازیست که به وسیله سرایشب‌ها و ستون‌های سنگ تراشی شده از هم جدا می‌شوند. یک گذرگاه مرتفع به شکل نیزه از استوانه بالا می‌رود و صحن دانشگاه را به شبه جزیره متصل می‌کند. دیوار ساده و محکمی به ارتفاع ۳۵ متر بالاتر از زمین و ۱۶ متر زیر زمین به دور استوانه می‌پیچد و بدین ترتیب از ورود باد و شن به داخل ساختمان جلوگیری می‌کند.

– در دیوار انتهایی کتابخانه سوراخ‌هایی تعبیه شده که در داخل آنها طومارهای پایروس گنجانده شده است.
 – دیوار خارجی محوطه با حروف الفبای گوناگون حکاکی شده است.
 – پلی که دانشگاه را به کتابخانه ارتباط می‌دهد؛ رابطه‌ای میان علوم و اطلاعات، پلی میان گذشته و حال و میان کتابخانه جدید و قدیم را نشان می‌دهد.
 – ۱۲ درخت زیتون که نماد ۱۲ ماه سال و شاخه صلح است.

زمان‌های بسیار خلوت این تعداد به ۵۰ الی ۶۰ نفر می‌رسد.

دسترسی به کتابخانه با پرداخت هزینه‌ای ناچیز انجام پذیر است (روزانه برای یک کتاب به زبان مصری معادل ۱ فرانک قدیم)، عضویت سالانه شامل هزینه‌ای بالغ بر ۳۰ فرانک قدیم برای ۳۰ کتاب به زبان مصری و ۶۰ کتاب برای خواننده غیردانشجو، یا ۳۰ دلار برای دانشجوی خارجی و ۶۰ دلار برای مراجعه کننده غیردانشجو.

کارکنان

در حال حاضر حدود ۱۰۰۰ نفر در کتابخانه مشغول به کار هستند که ۲۰۰ نفر از آنها کتابدارند.
 کتابخانه تحت نظارت مستقیم حسنی مبارک است. بیش از نیمی از اعضای هیئت اداری ملیت مصری ندارند. هیئت اداری به سرپرستی همسر مبارک است و مدیرکل آن اسماعیل سراژلدن است.

امکانات کتابخانه جدید

– سالن کتابخوانی به ظرفیت ۲۰۰۰ صندلی؛
 – سالن اطلاع‌رسانی با ظرفیت ۷۰۰ الی ۸۰۰ رایانه؛
 – دفاتر کار جداگانه برای محققان؛
 – تعداد بسیار زیادی دستگاه کپی و تکثیر؛
 – سالن مخصوص نابینایان به منظور مراجعه به کتب الکترونیکی یا اسکن کتب درسی جهت تغییر به کتب گویا و نیز استفاده از بریل؛
 – سالن بایگانی اینترنت که کلیه وبسایت‌ها از سال ۱۹۹۵ بالغ بر ۱۰ میلیارد صفحه وب در آن نگهداری می‌شود؛

– گروه مخصوصی جهت حفظ اسناد و کتب قدیمی؛
 – ۲ کتابخانه دیگر که یکی به کودکان و دیگری به جوانان اختصاص یافته است؛
 – سه زبان رسمی کتابخانه، عربی، انگلیسی و فرانسه است.

از زمان افتتاح ساختمان جدید (اکتبر ۲۰۰۲) کتابخانه حدود ۵۰۰۰۰ مراجعه‌کننده و ۱۳۰۰۰ عضو داشته است. به‌طور متوسط روزانه بین ۳۰۰ الی ۴۰۰ نفر به کتابخانه مراجعه می‌کنند. در ایام تعطیلات مدارس و در

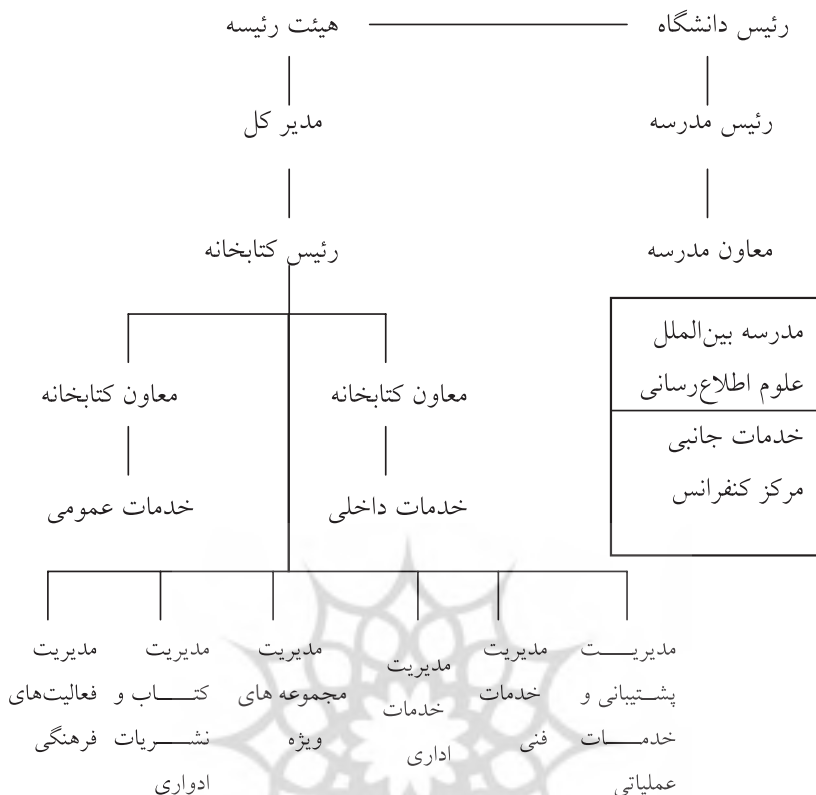
موفقیت این کتابخانه بیشتر مدیون دسترسی آزاد به اسناد و مدارک است. کتاب‌ها براساس زبان طبقه‌بندی شده‌اند. بیشتر مراجعه‌کنندگان به کتابخانه را دانشجویان دانشگاه اسکندریه تشکیل می‌دهند.
 این کتابخانه در حال حاضر دارای ۲۸۰۰۰۰ اثر، ۴۰۰۰ نشریه ادواری، ۵۰۰۰۰ نسخه خطی و کتاب نایاب و ۵۰۰۰۰ نقشه است.

سازمان و وظایف کتابخانه جدید

کتابخانه دارای ۸ بخش است که شورای اداری بالاترین رکن این سازمان مستقل و خودمختار است. رئیس این شورا، مدیرکل کتابخانه است. ارتباط بسیار نزدیکی میان دانشگاه و کتابخانه وجود دارد که این ارتباط را می‌توان از ترکیب اعضای شورا و نقشی که مدرسه بین‌المللی علوم اطلاع‌رسانی در این مجموعه دارد، تشخیص داد.

نمودار زیر سلسله مراتب سازمانی را مشخص می‌کند.

۱. بخش فعالیت‌های فرهنگی

دو نوع فعالیت فرهنگی در این بخش انجام می‌شود: نمایشگاه‌های موقت (کتاب، حکاک، عکس، نقاشی) و رویدادهای هنری (شعرخوانی، سخنرانی‌ها و گردهمایی‌های علمی و ادبی و موسیقی).

علاوه بر این یک موزه خط، تحول خط و نوشته را از هیروگلیف تا الفبای امروزی و آنچه سهمی در پیشرفت خاورمیانه داشته است نشان می‌دهد. همچنین موزه علوم نه تنها نمایانگر اشیای علمی است بلکه دارای محوطه‌ای برای آزمایش‌های علمی به منظور جذب جوانان نیز هست.

۲. بخش مخزن کتاب و پیاپی‌ها

این بخش اصلی‌ترین بخش کتابخانه است که شامل

محوطه‌ای برای اطلاع‌رسانی و امانت، و نیز انواع منابع و وسایل و ابزار برای جستجوهای کتابشناختی، دسترسی به فهرست پیوسته عمومی، دسترسی به بانک‌های اطلاعاتی و امانت بین‌کتابخانه‌ای، منابع اطلاعاتی اعم از کتاب و مجله است که در پنج واحد به حالت قفسه باز اداره می‌شود و در موضوع‌های زیر در اختیار محققان و مراجعه‌کنندگان قرار می‌گیرد.

۱-۲. مرجع‌های عمومی؛

۲-۲. جغرافیا، باستان‌شناسی، تاریخ (باتکیه بر شرق اروپا و تمدن یونان و روم، مصر و خاورمیانه)؛

۳-۲. تاریخ هنر، معماری، علوم، عقاید، دین، فلسفه، علوم اجتماعی و علوم سیاسی، حقوق؛

۴-۲. زبان و ادبیات؛

۵-۲. علوم و فناوری؛

فهرست، رده‌بندی و برای ارسال به کتابخانه آماده‌سازی می‌شود.

۶. امور پشتیبانی و عملیاتی

امور پشتیبانی و عملیاتی بر دو نوع است:
۱-۶ آنچه مربوط به کتابخانه می‌شود، مانند صحافی، طلاکوبی، برچسب‌زنی، حفاظت، عکاسی، تکثیر، تولید مواد دیداری و شنیداری، چاپ و نظایر آنها؛
۲-۶ آنچه مربوط به ساختمان کتابخانه می‌شود مثل وسایل و تجهیزات حفاظت و نگهداری ساختمان، امکانات امنیتی، گاراژ، بهداری، رخت‌کن‌ها و دستشویی‌ها، تأسیسات و اموری از این قبیل.

۷. مدرسه بین‌المللی علوم اطلاع‌رسانی

تأسیس این مدرسه در جوار کتابخانه ضروری به نظر رسید تا بتواند کتابدارانی که با مفاهیم و فنون امروزی اطلاعات و مدیریت کتابخانه آشنا باشند تربیت کند. این مدرسه در مجموعه ساختمان کتابخانه قرار خواهد داشت و برنامه‌های متنوع در سطوح فوق‌لیسانس و دکترا در زمینه‌های حفاظت و نگهداری، ارتباطات، اداره منابع اطلاعاتی، و مدیریت کتابخانه‌ای ارائه خواهد داد. این

مدرسه امکانات آزمایشگاهی مجهز به آخرین فناوری‌ها را برای کمک به برنامه‌های درسی و تحقیقاتی مدرسه در اختیار خواهد داشت.

۳. بخش مجموعه‌های ویژه

نسخ خطی و کتاب‌های نایاب در این بخش نگهداری می‌شوند. این بخش همچنین دارای اتاق‌های مخصوص نقشه، مواد موسیقی، مواد دیداری و شنیداری و حکاکی‌هاست. قسمت نقشه‌ها شامل اسنادی چون نقشه‌های جغرافیایی و زمین‌شناختی، نمودارهای دریایی، نقشه‌های باستان‌شناسی، و نقشه‌های آثار تاریخی و نظایر آن است. قسمت موسیقی شامل نت‌های موسیقی و کتاب‌های مربوط به موسیقی است که همگی در قفسه‌های باز قرار دارند. برگه‌دان عمومی کتابخانه شامل برگه‌های توصیفی کلیه این منابع با ذکر محل بازیابی آنهاست که برحسب موضوع و رده نیز تنظیم شده است.

۴. بخش امور اداری

کلیه اتاق‌های اداری و خدمات مدیریتی شامل دبیرخانه، ارتباط از راه دور، کارگزینی، امور مالی، داد و ستد، نشر و داده‌پردازی در اینجا قرار دارد.

۵. خدمات فنی

در این قسمت کلیه منابع کتابخانه‌ای سفارش،